

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Костадин Михайлов Бураджиев

на дисертационен труд на тема “Инструменталният съпровод в изпълнението на народните песни - автентичност и

съвременност” на Таня Стоянова Величкова за присъждане на научна степен “доктор” в професионално направление 1.3.

Педагогика на обучението по ..., Катедра “Музика”, Факултет по изкуствата на Югозападен университет “Неофит Рилски” -

Благоевград

Докторантът Таня Стоянова Величкова представя научно изследване за инструменталният съпровод на народни песни, което се прави за първи път.

Цел на изследването е да се установи и докаже мястото и ролята на видовете инструментален съпровод в българската фолклорна традиция; да се представят днешните му измерения и неговото значение за изпълнителската дейност и съвременната музикална педагогика. Основната теза на труда е защитата на концепцията, че “инструменталният съпровод има съществена роля в представянето на българските народни песни и следва да бъде обект на специализираната педагогическа практика”.

Съпроводът е равностоен елемент в синкретичното изкуство наред с пеенето и танца. Според Ст. Джуджев “инструменталният съпровод се е наложил за да може певецът да прави по-точни измервания на тоновете височини и интервали и така да определи с каква стойност един тон е по-висок от друг и с колко един интервал е по-широк или по-тесен от друг”¹, т. е. за размерване на тоновете

¹Джуджев, Ст. - Теория на българската народна музика, т. II – Мелодика, стр. 41, НИ, София, 1954 г.

съотношения. Освен това, съпроводът участва в ансамбловата драматургия пояснявайки идейния смисъл на изпълняваната музика. Тези и други задачи и функции на съпровода му придават особено важно значение и вниманието към него е основателно.

След обстоен преглед на редица публикации по темата на труда, Таня Величкова стига до извода, че *“музикално–теоретичните изследвания във връзка с инструменталния съпровод на народните песни са изключително ценни, но проблемите свързани със стиловата характеристика на инструменталните съпроводи в отделните музикалнофолклорни области и вокално-инструменталното изпълнителско изкуство остават теоретично неизяснени”*. Това е и главното основание за разработката на този научен труд.

В I-ва глава на своя труд Таня Величкова прави исторически преглед и обстойно разглежда еволюцията на фолклорната традиция в България, инструментариумът в различните музикално-фолклорни области, прави характеристика и анализ на традиционните инструменти, използвани за инструментален съпровод.

II-ра глава *“Инструменталният съпровод в традицията и в съвременната интерпретация на българската народна песен”* е посветена на инструменталните групи, дали началото на съвременния съпровод на народни песни.

Таня Величкова проследява създаването на редица емблематични инструментални групи от създаването на Радио София (първи изяви на живо на певци и инструменталисти), фиксирайки своето внимание към четири от тях, като най-уникални по отношение изпълняваната от тях музика. Изложените от нея множество музикални факти от творчеството на инструменталните групи, ярко представят значението на инструменталния съпровод във фолклорните

изпълнения и неговата логична обвързаност с интерпретацията на народна музика.

В съвременната музикална практика при инструменталния съпровод се наблюдават две положения: съпровод, създаден от автор (композитор) с предпочитани от него средства на музикалния език (в частност хармония и др.); съпровод, според възможностите и вкуса на непрофесионалния (вече и професионално подготвен) народен изпълнител. Между тях е неминуемо и безспорно взаимовлиянието – композитора изхождайки от обществената практика добавя нещо лично, свое, а народният изпълнител на свой ред също обогатява арсенала от обичайните средства.

Разгледано е и явлението *“отсвир”*. Възникват въпросите: какво понятие е това - дали е дума от лексиката на изпълнителите на народни инструменти; дали е установен термин във фолклорното музикознание; дали отсвирът е тждество на съпровод и какви са функциите му? Думата битува както в лексиката на фолклорните свирачи, така и в лексиката на професионалните музиканти, изпълняващи фолклорна музика. Тази форма се налага през 30-те години на миналия век до днес в представянето на различни по стил и характер песни – хороводни, лазарски, сватбарски, жетварски и др., които традиционно се изпълняват антифонно. Днес функциите на отсвира имат важно значение:

- за създаване на определени части на формата (въведение, връзка, преход – интермедия, край, заключение, завършек – кода);
- като елемент на драматургията (“дирижира” настроението, коментира съдържанието);
- за поясняване на музикалната мисъл и идейния замисъл.

От казаното се разбира, че отсвирът е важен компонент на музикалната композиция.

В главата е засегнат и важният въпрос - за стила на пеене и свирене, за опазване на регионалните специфики на всяка една песен. Този проблем, в последно време стана актуален, тъй като отпадна възможността за подбор на изпълнители и песни в различни медии. Възможността всеки да запише песен, видеоклип към нея, подходящ или неподходящ аранжимент и разпространението по всевъзможен начин, води до описаните от докторанта проблеми - липса на стил, регионална принадлежност както на песента, така и на музикалния съпровод - мелодичен и хармоничен.

Искам да обърна и специално внимание на представените таблици - съпоставянето на народното и академичното народно пеене и народния и академичния инструментален съпровод. Това се прави за първи път и изводите, които прави Таня Величкова са категорични и аз напълно ги подкрепям.

Актуален е и проблема с *“модернизацията”* на народната песен. Дали това е необходимо и до колко тя унищожава или обогатява вековното ни наследство е тема на друго изследване. Въпреки това, Таня Величкова се фиксира в тази тема и извежда следния извод - *“Трансформацията от фолк към арт музика в голяма част от случаите се характеризира със загуба на фолклорността в произведенията и по отношение на първоначалния си вид, и по отношение на анонимността на нейните създатели и изпълнители”*, но в основата са винаги традиционните фолклорни изпълнения, олицетворяващи традицията и културата на България.

В III-та глава на дисертационният труд на Таня Величкова третира методическите и творческите аспекти на инструменталния съпровод през погледа на педагога. Тя има дългогодишна практика

като преподавател по народно пеене и естествено е да коментира този процес и свързаните с него учебни програми, иновации, индивидуална работа с начинаещи народни певци, трудности и тяхното преодоляване.

Таня Величкова разглежда подробно ролята на педагога и методиката на обучение. Важна част от тази глава на труда е по какъв начин инструменталният съпровод подпомага обучението на певците, подбора на музикалния материал, овладяването на професионални навици от обучаващите се. *“Само чрез специализираното и целево насочено обучение може да се гарантира осъзнаването на важността от знанията за ролята на видовете инструментални съпроводи в изграждането на млади изпълнители”*.

Основна част от процеса на обучение по народно пеене и народни инструменти в специализираните средни и висши училища е клавирният съпровод. Създаден още с откриването на двете училища - в гр. Котел и с. Широка лъка, постоянно развиващ се до днес, клавирният съпровод е неделима част от обучението на ученици и студенти. И въпреки неодобрителните становища за него, трябва да се има предвид, че днес народните певци се обучават да пеят интонационно точно заради участието им в различни хорови формации и естеството на работа в тях. Именно тук Таня Величкова, изхождайки от личният си педагогически опит доказва, *“че песните с клавирен съпровод позволяват запазването на стиловите особености, че всяка следваща изучавана творба прибавя нови познания и разширява изпълнителския репертоар на учениците”*. И още, че *“равностойното участие на клавирния съпровод в обучението трябва да се доближи до предявените съвременни изисквания за качествено художествено изпълнение, за да може да*

изпълни своята педагогическа цел – по високо професионално ниво на бъдещите изпълнители”, което категорично подкрепям. Също така подкрепям и идеята в учебните програми по народно пеене да бъдат застъпени съпроводи с народен инструмент или народни инструменти за сценични прояви на младите изпълнители.

В четвърта глава *“Представяне и анализ на проведеното изследване”* Величкова прави изследване за ролята на инструменталния съпровод в педагогическата практика. Представени са анкети и интервюта с педагози, фолклорни изпълнители, ученици и студенти от музикални специалности. В анкетата са участвали общо 157 човека, отговорили на 27 въпроса. Резултатите Таня Величкова представя в 26 бр. таблици и 26 бр. графики. Те отразяват съществени елементи на теоретико-практическия анализ постановки на педагогика, психологически науки, образователна подготовка, музикални нагласи и др. аспекти, обект на дисертацията.

В края на своя труд Таня Величкова, на базата на своето изследване прави съществени изводи, касаещи инструменталния съпровод и неговото място в практиката. Същото се отнася и за клавирният съпровод в обучението на младите изпълнители.

Изведени са приноси на научния труд, които напълно подкрепям, защото за първи път е осъществен исторически обзор, свързан с възникването и развитието и видовете проявления на инструменталния съпровод, направена е класификация на характерните му белези, представен е доказателствен материал за важната роля на клавирния съпровод като съвременна форма на обучение в специализираните училища по фолклор.

За първи път е представена класификация на теоретичните характеристики на: народното и академично фолклорно пеене, на народния и академичен фолклорен инструментален съпровод.

На края на моята рецензия искам да поздравя Таня Величкова за положения труд. Чувствам се щастлив от факта, че с нея бяхме състуденти и че тя успя да стигне с упорит труд до последната степен на висшето образование. Бих и пожелал и успешна академична кариера. В моя хор пеят нейни възпитаници, които са чудесно обучени и с тях се работи много леко. Това още веднъж потвърждава нейните великолепни педагогически качества.

Убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор”** на Таня Стоянова Величкова, област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по..., Факултет по изкуствата, Катедра “Музика” към Югозападен университет “Неофит Рилски”.

12.12.19.

АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев”

Пловдив

Рецензент:.....

/проф. д-р Костадин Бураджиев/